

III

ГРАЂА ИЗ ИСТОРИЈЕ НАРОДНЕ ВЛАСТИ

(2)

Сресним, општинским и сеосним нар.-ослоб. одборима у Црној Гори и Боки

У вези нашег акта од 11 ов. мј. бр. 1, а с позивом одлуке Скупштине народних родољуба и пленума Нар. ослоб. одбора за Црну Гору и Боку, донесене 8 фебруара т. г., дајемо вам слиједећа упутства за даљи рад у нашој тешкој и праведној народно-ослободилачкој борби.

I

Пошто се прикупљањем добровољних прилога и расписом зајма није могло доћи до потребних средстава за исхрану народа, у првом реду због тога што они који су могли нијесу давали онолико колико је требало, мора се сада приступити реквизицији, као једном средству, које може помоћи да се равномјерно расподијели храна међу све Црногорце и Бокељце.

Да би се реквизиција могла што правилније извршити, потребно је да нар. ослоб. општински одбори преко сеоских нар. ослоб. одбора претходно прикупе, и то у најкраћем времену, ове статистичке податке: 1) име и презиме домаћина, 2) број чланова породице, 3) количина житарица (кукуруза, пшенице, јечма и ражи), 4) количина кромпира, 5) број ситне сточе (оваца, коза и шилежи), 6) број крава, 7) број волова, 8) број осталих говедн, 9) број коња и магарди.

Приликом прикупљања ових података, треба упозорити сваког домаћина, да ће све што затаји и не пријави за попис бити одузето без накнаде и без обзира на количину жита или број сточе.

Реквизиција ће се вршити на слиједећи начин:

1) Пошто се изврши попис житарица, треба прво одвојити потребно сјеме и жито за исхрану породице, и то по пола килограма дневно на сваког члана породице до прве жетве сваког домаћина. Уколико домаћин има и кромпир, треба узети њих у обзир код одређивања количине жита, и то у сразмјери три према један, тј. 1 кг жита важи као 3 кг кромпира. Послије тога одмах приступити реквирирању установљених вишкова. Реквирирано жито треба одмах смјестити у општински магацин. Општински нар. ослоб. одбори издаваће привремене признанице на реквирирању количину жита. Ове признанице биће касније замијењене једнообразним признаницама сред. нар. ослободилачког одбора. Општински нар. ослоб. одбор мора устројити књигу, у коју ће уносити имена лица код којих је реквизиција извршена и количину реквирираног жита.

Општински н. о. о. даваће ово реквирирано жито најсиромашнијим породицама, узимајући потврду о пријему. Он мора строго водити рачуна о томе да у магазићу остану извјесне количине жита за потребу војске.

2) Сви млинови стављају се под контролу општинских н. о. о. Од ујма ће се давати власнику млина за издржавање по пола кг жита дневно, а вишак се реквирира на начин који је горе назначен. У случају да власник млина има другог жита за исхрану породице, онда треба реквирирати сав приход од млина, док траје његова резерва према прописаној стопи. Од контроле општинских н. о. о. изузимају се они млинови чији приходи нијесу већи од прописане количине за исхрану власникове породице.

3) Пошто се изврши попис стоке, реквизиција ће се, према потреби, вршити на слиједећи начин:

Власнику који има 15 до 20 оваца узимати по једну, при чему водити рачуна о томе, да се породицама са много чланова или изузетно сиромашним породицама, које немају никаквог другог имања, може, према нахођењу општинског н. о. о., оставити свих 15 оваца. На сваких даљих 10 оваца реквирира се још по једна. На пр. од 35 узимају се 2, до 45 три итд. Коза или шиљеже рачунају се као једна овца, а крава или во као пет оваца. Предња размјера важи за просјечну краву или вола и због тога у појединим случајевима одбор може ову сразмјеру и мијењати, према томе је ли во или крава боља или гора од просјечне. Однос ситне говеди према овцама одређивати према увиђавности одбора у сваком поједином случају.

Реквизицију стоке вршити према указаној потреби, и то почињући првјенствено од оних који имају највише стоке. Општински н. о. о. ће издавати на реквирирану стоку привремене признанице, у којима треба тачно навести коме се реквирира, шта се реквирира и колико, са ознаком приближне тежине и садашње вриједности новца. У првом реду треба узимати јалове овце, шиљеж и другу стоку која претставља мању штету за власника. Овце музаре узимати тек кад нема других. Овце музаре давати за вријеме муже најсиромашнијим породицама, а у првом реду оним који немају млијека, а имају ситну дјецу. Овакве овце враћаће се у јесен, посије коришћења млијека, одбору од којег су примљене. Од реквириране стоке давати одмах по потреби најсиромашнијим породицама, које немају средстава за исхрану, као и оним које немају више од 5 оваца или 1 краву. Ово посљедње због тога да би ове породице могле да очувају минимум стоке ради коришћења млијека.

Н. о. одбори могу поједине случајеве да цијене по слободном нахођењу и увјерењу, држећи се принципа да нико не смије да умре од глади док трају средства о којима је ријеч. Општински н. о. одбори устројиће књигу реквириране стоке, у коју уносити име власника од кога је узета, врсту и број стоке са ознаком приближне тежине и вриједност у новцу. Исто тако треба да се тамо биљежи коме је издата помоћ у стоци. Сваки онај коме је издата помоћ мора потврдити пријем.

4) Најенергичније настојати да се уписује зајам за потребе народно-ослободилачке војске. Потврде о уписаном зајму издаће општински нар. осл. одбор.

II

Општински н. о. одбори узимају сва манастирска, прквена и задужбинска имања под своју управу. Уколико су ова имања издата под закуп уговори о закупу остају и даље на снази, само се уговорена закупнина предаје општинском н. о. о. Особље ових установа, ако нема никаквих средстава за живот, добијаће од одбора потребно издржавање из прихода преузете имовине, односно од закупнине. Остатак прихода остаје одборима. У случају да ове установе посједују земљишта која нијесу издата под закуп, општински н. о. одбори уступиће таква имања на обраду сиромашним имањима.

III

1) Забранити уношење свих животних намирница, сточне пиће, као и алкохолних пића у градове који су под окупатором. Може се дозволити уношење дрва, али само у оне вароши које нијесу под строгом партизанском опсадом.

2) Срески или општински н. о. одбори треба да према мјесним приликама одмах приступе организовању пазаришта за једну, двије или више општина, на најзгоднијим центрима, подалје од непосредне непријатељске ватре. Стварањем ових пијаца омогућиће се живљи промет робе и размјена робе путем трампе. Пазаришта се не смију препустити сама себи. Одбори морају водити строго рачуна о томе, да имућнији не би искоришћавали биједу најсиромашнијег живља.

3) Настојати свим средствима да се обавезно обради што више земљишта. Уколико поједини власник земље неће или не може да обради сву своју земљу, треба да се апелује на њега да само за ову годину уступи необрађену земљу која би се дала најсиромашнијим сељацима за обраду. Гдје недостаје радне снаге за обраду земље, треба повести акцију за задружну обраду земље путем узајамне помоћи и сеоских моба. О принудном обрађивању земље рјешаваће се тек онда ако ове мјере не буду довољне.

4) Општински н. о. о. треба да утврде колико има породица и њихових чланова, којима је неопходно потребна помоћ. Истовремено треба да утврде колико лица има међу тим породицама која су способна за рад било као чобани било као пољопривредни радници. Одбори треба да настоје да таквим лицима нађу запосјење код имућнијих домаћина, како би на тај начин смањили број оних којима је потребна помоћ. Општински одбори, послије свега свршеног посла, морају одмах извјестити Нар. осл. одбор за Црну Гору и Боку о броју породица и њихових чланова, којима је помоћ неопходно потребна. Истовремено треба да поднесу извјештај колико има погорелаца на њиховом терену. Сви одбори треба одмах да се постарају да се погорелци привремено смјесте.

IV

Н. о. одбори, као органи привремене народне власти, старају се за одржавање реда и јавне сигурности. За ту сврху одборима стоје на располагању сеоске и градске страже, а по потреби и партизанске јединице. У мјестима гдје страже нијесу још организоване, одбори треба да одмах приступе њиховом организовању из редова младих, старца и жена које нијесу на војној дужности. Н. о. одбори суде по свим кривичним дјелима, осим за дјела: шпијунске, издаје народне борбе, дезертерства, пљачке и убиства, ометања војних јединица при извршавању њихова задатка, за која суде војни судови. Све остале кривичне суде у првом степену сеоски, а у другом општински н. о. одбори. Они раде по брзом и кратком поступку, а пресуде доносе на основу свог слободног увјерења. Казне могу бити новчане у корист н. о. о: затвор, о трошку осуђеног и смрт. Смртна казна се не може извршити без одобрења средског нар. осл. одбора. Поред тога средски нар. осл. одбор има право да по својој иницијативи пренаучује казне сеоских и општинских н. о. одбора.

Н. о. одбори надлежни су и за рјешавање свих грађанских спорова насталих послје 13 јула 1941 године. За спорове о извршавању, као и за спорове чија рјешења захтијевају разлози социјалне правде, надлежни су н. о. одбори, без обзира на вријеме када су ти спорови настали. Остали спорови за сада се неће узимати у поступак.

Све грађанске спорове рјешавају у првом степену сеоски н. о. одбори. За спорове преко 3.000 лира²⁾ странка има право жалбе на општински н. о. одбор, који рјешава у другом и посљедњем степену. Против рјешења сеоског н. о. одбора за спорове до 3.000 лира странке имају право жалбе. Прије самог расправљања спора, одбори су дужни да се спор ријешити нагодбеним путем. Тако ако овај покушај не успије, приступа се расправи и доношењу пресуде. Доказни материјал одбори пијене по свом слободном увјерењу, а рјешење допосе на основу постојећих народних обичаја, у духу социјалне правде и у складу са интересима народно-ослободилачке борбе.

V

Општински н. о. одбори треба да одмах, преко сеоских н. о. одбора, пошаљу Народно-ослободилачком одбору за Прну Гору и Боку извјештај о стању расположивих средстава, рачунајући ту и средства народно-ослободилачких фондова³⁾ који се укључују у народно-ослободи-

²⁾ На територији Црне Горе након окупације 17-IV-1941 важиле су лире, јер је окупатор повукао динаре као средство плаћања.

³⁾ Народно-ослободилачки фондови, скраћено НОФ, били су формиран на слободној и окупираној територији још 1941 године и имали су за циљ организовање и сакупљање материјалне помоћи војним н. о. јединицама, а затим организовање санитета, помоћ затвореним радницима НОФ-а и заробљеним партизанима који се налазе у концентрационим логорима и затворним окупатора.

лачне одборе. Даље извјештаје о стању свих расположивих средстава одбори су дужни да шаљу сваких 15 дана.

Смрт фашизму — Слобода народу!

16 фебруар 1942 г.

(ж. п.)

**Народно-ослободилачки одбор за Црну Гору
и Боку**

**Прослава дана Црвене армије у Цуцко-Теклићком
партизанском батаљону⁴⁾**

Црвеној Армији

Партизани Цуцко—Теклићког батаљона, народ и омладина са прославе 23 год. оснивања херојске Црвене армије, шаљу пламене поздраве својој заштитници и своме узору Црвеној Армији. Завјегујемо се да ћемо започету борбу против зрског фашистичког окупатора наставити са још већом жестином, напонајући се вашим победама над хитлеровским армијама.

Другу Стаљину

Партизани Цуцко—Теклићког батаљона, народ и омладина са прославе 23 годишњице оснивања непобједиве Црвене Армије, чеда Совјетског народа, Теби, творче Црвене Армије, велики стратеги и вођо Совјетске земље и свег поробљеног човјечанства, шаљемо ватрене поздраве и закљњемо Ти се да ћемо тешку али часну борбу против фашистичких разбојника наставити и водити до коначне побједи.

**Главном штабу народно-ослободилачких партизанских одреда
за Црну Гору и Боку**

Са прославе 23 годишњице Црвене Армије партизани Цуцко-Теклићког батаљона, народ и омладина шаљу срдачне поздраве Главном Штабу партизанских одреда, руководиоцу партизанских јединица за Црну Гору и Боку, увјеравајући вас, да ћемо не жалећи своје животе наставити херојску борбу коју води Црногорски народ и народ Боке за ослобођење испод фашистичког јарма. Ми партизани борићемо се по примјеру Црвене Армије, а народ ће помагати своју војску по примјеру Совјетских народа.

⁴⁾ Приликом прославе дана Црвене армије 23 фебруара 1942 године све партизанске јединице су слале са поздравима Црвеној армији, Стаљину, Главном штабу н. о. партизанских одреда ЦГ, ПК КП Црне Горе, и поздраве Народноослободилачком одбору за Црну Гору и Боку, који је формиран 8 фебруара 1942 у Острогу.

Покрајинском комитету К. П. Ј. за Црну Гору, Бану и Санџак

Са прославе 23 годишњице Црвене Армије партизани Цуцко-Ћеклићког батаљона, народ и омладина шаљу топле поздраве П. К. К. П. Ј. за Црну Гору, Боку и Санџак, руководиоцу и организатору данашње народно-ослободилачке борбе. Убијеђени да је политика коју је водила К. П. била у интересу нашег поробљеног народа, што се потврдило многобројним примјерима, увјеравамо вас да ћемо не жалећи жртава свим силама помоћи борбу на чијем челу стоји К. П.

Покрајинском народно-ослободилачком одбору за Црну Гору и Боку

Прослављајући 23 годишњицу оснивања Црвене Армије, партизани Цуцко-Ћеклићког батаљона, народ и омладина шаљу срдчане поздраве Н. О. О. за Црну Гору и Боку организатору народне власти. Завјетујемо се да ћемо учинити са своје стране све да данашња борба буде докончана и успостављена права народна власт. Учинићемо све да буде остварена парола: Све за фронт, све за побједу.

(м. п.)

Бањански
Нар. ослоб. одбор
Број службено
23 априла 1942 г.
Велимље

Сеоском народно-ослободилачком одбору

Друг Ђорђе Глоговац из Паника, изгубио је коња приликом бомбардовања Паника. Наведени коњ је виђен прије 13 дана у Броћанцу. Коњ је враг, висок, у једну задњу ногу путаст озаде при жабици, има три плоче обичне и једну (на задњој лијевој нози) државну (коларску), коњ је без опреме.

Објавите о овоме свему дотичном становништву. У колико се коњ налази на нашем подручју, нека се преда овом Одбору.

Није потребно указивати на строгост у случају какве несавјесности по овој ствари.

(м. п.)

Одбор
За Секретара, Члан
Јов. Копривица

Наредба Број 20

Бањанског народно-ослободилачког одбора 28 априла 1942 године

I

С обзиром на то да су прољећни радови у Јеку забрањују се свако беспослено кретање по селима, као и долазак на Велимље без посла.

Свако ко би се затекао да се креће без посла по селима, као и да долази на Велимље, а нема посла, биће кажњен, о чему треба да воде рачуна сеоске страже као и патроле ударног вода на Велимљу.

II

У вези наредбе овог н.о. одбора бр. 18 од 13 овог мјесеца, поново се наређује: да одмах, све фамилије које се још налазе на Велимљу, иселе се негдје у околна села.

Сваки онај који не буде иселио биће строго кажњен.

III

Пошто у Централном магацину овог н. о. одбора, више у опште нема намирница да се издају за помоћ, то се ставља до знања свима онима који исту траже, да се за помоћ обраћају једино сеоским н.о. одборима, на које је прешло питање искране сиромашног становништва.

Предње се доставља становништву, ради знања и управљања.

Црвена Армија је с нама! Побједа је наша!

Смрт фашизму! Слобода народу!

(м. п.)

Бањански
н. о. одбор
Секретар,
Вој. Книбарда, с. р.

Бањански
народно-ослободилачки одбор
Број службено
26 априла 1942 године
Велимље

Среском народно-ослободилачком одбору

Сав материјал који добијате за читање, одмах на сједници прорадити (прочитати) и послати на сеоским састанцима прочитати, т. ј. упознати народ са тим материјалом.

За ово сносиће одговорност секретари сеоских н. о. одбора и они су дужни то радити.

Пошто сада овај одбор издаје објаве са личним описом, то сваки онај који објаву треба може исту лично да добије, иначе други нико, о чему обавјестите дотично становништво.

Црвена армија је с нама! Побједа је наша!

Смрт Фашизму! Слобода народу!

Одбор
Секретар,
Вој. Клибарда

Сресном народно-ослободилачком одбору

6 маја т. г. одржаће се у канцеларији овог одбора (на Ђурђев дан) прије подне сједница ширег општинског одбора, на којој ће се рјешавати, поред осталог, питање ограда и додјељивање музара.

Нека тога дана дође секретар тога Одбора и собом донесе пописане спискове о музарама.

Црвена армија је с нама! Побједа је наша!

Смрт фашизму! Слобода народу!

Бањански
нар. осл. одбор
Вр. службено 27-IV-42 г.

Одбор
Секретар,